

ZAMONAVIY TEXNOLOGIYANING JAMIYAT HAYOTIGA IJOBIY VA SALBIY TA'SIRI.

Toshpo'latova Dilfuza Komiljon qizi

Toshkent axborot texnologiyari unevirsiteti Samarqand filiali 3-bosqich talabasi.

Annotatsiya: Ushbu maqolada XXI asr texnika va texnologiyalar asri deb atalishiga sabablar va texnologiyaning jamiyat va inson hayotiga ta'siri haqida fikr yuritilgan. Zamonaviy texnologiyalarning inson hayotiga nechog'lik kirib kelganligi, foydali va zararli tomonlari haqida aytib o'tilgan.

Kalit so'zlar: Ijtimoiy izolyatsiya, Virtual olam, Texnologiya, Smartfonlar, ijtimoiy media, Onlayn xaridlar, kompyuterlar, Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish.

XXI asr haqiqatan ham turli sohalarda texnika va texnologiyalarning ajoyib yutuqlari bilan ajralib turadigan davr sifatida shakillanib kelmoqda. XXI asrni tez-tez texnologiya va innovatsiyalar asri deb atalishining asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

1. «Texnologik jadal taraqqiyot»: 21-asrda texnologik taraqqiyotning tezligi misli ko'rilmagan darajada bo'ldi. Sun'iy intellekt, biotexnologiya, qayta tiklanadigan energiya va kvant hisoblash kabi sohalardagi yutuqlar sanoat va kundalik hayotda inqilob qildi.

2. «Raqamli transformatsiya»: Raqamli texnologiyalarning keng miqyosda qo'llanilishi biz muloqot qilish, ishlash, o'rganish, xarid qilish va o'zimizni ko'ngil ochish usullarini o'zgartirdi. Narsalar Interneti (IoT), katta ma'lumotlar, bulutli hisoblash va blokcheyn kabi tushunchalar korxonalarining ishlash usullarini va shaxslarning dunyo bilan o'zaro munosabatini o'zgartirdi.

3. «Global ulanish»: 21-asr telekommunikatsiya va internet sohasidagi yutuqlar tufayli misli ko'rilmagan global ulanishning guvohi bo'ldi. Dunyoning turli burchaklaridan kelgan odamlar endi geografik to'siqlarni yo'q qilib, osongina bog'lanishi, hamkorlik qilishi va ma'lumot almashishi mumkin.

4. «Sog'liqni saqlash sohasidagi innovatsiyalar»: Asrda sog'liqni saqlash sohasida shaxsiylashtirilgan tibbiyot, genlarni tahrirlash, telemeditsina va taqiladigan sog'liqni saqlash texnologiyalari kabi innovatsiyalar kuzatildi. Ushbu yutuqlar bemorning natijalarini yaxshiladi, diagnostikani yaxshiladi va tibbiyot amaliyotida inqilob qildi.

5. «Barqaror texnologiyalar»: Barqarorlikka e'tibor kuchayib borayotgan 21-asrda atrof-muhitga ta'sirni kamaytirishga qaratilgan yashil texnologiyalar rivojlanmoqda. Quyosh energiyasi, shamol energiyasi, elektr transport vositalari va energiya tejoychi yechimlar texnologiya barqarorlikni ta'minlashga qaratilgan sa'y-harakatlarga qanday qilib bir necha misoldir.

6. «Kosmik tadqiqotlar va kashfiyotlar»: Texnologik yutuqlar Marsga missiyalar, qayta foydalanish mumkin bo'lgan raketalarni ishlab chiqish va Oyni

tadqiq qilish rejalari bilan koinotni o'rganishda sezilarli yutuqlarga erishdi. SpaceX va Blue Origin kabi xususiy kompaniyalar kosmik texnologiyalarda mumkin bo'lgan narsalar chegaralarini kengaytirmoqda.

7. «Sun'iy intellekt va avtomatlashtirish»: sun'iy intellekt va avtomatlashtirish ishlab chiqarishdan sog'liqni saqlashgacha, moliyagacha ko'plab sohalarda markaziy o'rinni egalladi. Ushbu texnologiyalar samaradorlik, innovatsiyalar va yangi imkoniyatlarni boshqarmoqda, lekin ayni paytda ish va axloqning kelajagi haqida savollar tug'dirmoqda.

Umuman olganda, 21-asr jamiyatni, iqtisodiyotni va hayot tarzimizni o'zgartirgan texnika va texnologiyalarning ajoyib taraqqiyoti bilan belgilandi. Kelajakda davom etar ekanmiz, bu yutuqlar tezlashib, kelgusi o'n yilliklarda insoniyatning yo'nalishini shakllantiradigan imkoniyatlar va muammolarni keltirib chiqarishi mumkin.

Biz yashab turgan yangi dunyoda texnologiyalar misli ko'rilmagan darajada rivojlanmoqda va kompyuterlar oddiy, hatto zarur narsalarga aylandi. Internetning afzalliklari haqida hamma biladi, aksariyat odamlar undan nafaqat ma'lumot qidirish, balki virtual olamga haqiqatdan qochish uchun ham foydalanadilar Virtual borliq bizga boshqa dunyoga tashrif buyurish, dam olish va muammolardan tanaffus qilish, shuningdek yangi hissiyotlarni olish imkoniyatini beradi, ammo uning salbiy tomonlari ham bor. Virtual olamga tez-tez sho'ng'ish bilan, odam o'z qahramonining roliga juda odatlanib qolishi mumkin, bu uning hayotdagi xatti-harakatlariga ta'sir qiladi. Shuningdek, odam vaqt boshqaruvini yo'qotishi va antisotsial bo'lishi mumkin.

Texnika va texnologiyaning jamiyat va inson hayoti uchun ijobiy va salbiy ta'raflari mavjud. Quyida shu haqda ba'zi ma'lumotlar keltirib o'tildi.

Zamonaviy texnologiyalar bilan bog'liq ba'zi umumiy kamchiliklar:

1. «Ijtimoiy izolyatsiya»: Texnologiyalardan, xususan, ijtimoiy tarmoqlardan haddan tashqari foydalanish ijtimoiy izolyatsiyaga olib kelishi mumkin, chunki odamlar boshqalar bilan yuzma-yuz muloqot qilishdan ko'ra ko'proq vaqtni onlayn o'tkazishi mumkin. Bu haqiqiy hayotdagi ijtimoiy aloqalarga to'sqinlik qilishi va yolg'izlik tuyg'usini keltirib chiqarishi mumkin.

2. «Salomatlik bilan bog'liq muammolar»: Texnologik qurilmalardan foydalanish bilan bog'liq ekranda uzoq vaqt o'tirish va harakatsiz yurish semizlik, noto'g'ri holatda turish, ko'zning charchoqlanishi va uyqu rejimining buzilishi kabi sog'liq muammolariga hissa qo'shishi mumkin. Bundan tashqari, ekranni haddan tashqari ko'p o'tkazishning ruhiy salomatlikka, jumladan, tashvish va depressiyaga ta'siri haqida tashvish ortib bormoqda.

3. «Maxfiylik bilan bog'liq muammolar»: Texnologiyaning keng qo'llanilishi bilan maxfiylikni buzish va ma'lumotlarni o'g'irlash xavfi ortadi. Onlaynda baham ko'rilgan shaxsiy ma'lumotlar kiberhujumlarga qarshi himoyasiz bo'lishi mumkin, bu esa shaxsiy ma'lumotlarni o'g'irlash, firibgarlik va boshqa maxfiylik buzilishiga olib keladi.

4. «Chalg'itish va qaramlik»: Texnologiyaning doimiy mavjudligi va bildirishnomalarning jozibasi chalg'itishi va muhim vazifalarga e'tiborning pasayishiga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, ba'zi odamlarda haddan tashqari o'yin yoki ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish kabi texnologiyaga qaram bo'lgan xatti-harakatlar rivojlanishi mumkin, bu ularning ruhiy salomatligi va mahsuldorligiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin.

5. «Atrof-muhitga ta'siri»: Texnologik qurilmalarni ishlab chiqarish va utilizatsiya qilish atrof-muhitning buzilishiga yordam beradi. Elektron chiqindilar (elektron chiqindilar) to'g'ri boshqarilmasa, atrof-muhitga zarar etkazishi mumkin bo'lgan zaharli moddalarni o'z ichiga olganligi sababli jiddiy muammo tug'diradi.

6. «Ish joyini almashtirish»: Avtomatlashtirish va raqamli texnologiyalar ma'lum sohalarda ish joylarini almashtirishga olib keldi, chunki mashinalar va AI tizimlari vazifalarni odamlarga qaraganda samaraliroq va tejamkorroq bajarishi mumkin. Bu jabrlanganlar uchun ishsizlik va iqtisodiy beqarorlikka olib kelishi mumkin.

7. «Raqamli bo'linish»: hamma ham zamonaviy texnologiyalardan teng foydalanish imkoniyatiga ega emas, bu texnologiyaga ega bo'lganlar va mavjud bo'lmaganlar o'rtasida raqamli tafovutni yuzaga keltiradi. Bu mavjud ijtimoiy va iqtisodiy tengsizliklarni kuchaytirib, raqamli marginallashtirish uchun imkoniyatlarni cheklashi mumkin.

Zamonaviy texnologiyalarning ijobiy tomonlari:

Zamonaviy texnologiyalar, shubhasiz, hayotimizni ko'p ijobiy yo'llar bilan o'zgartirgan bo'lsa-da, bu salbiy ta'sirlarni yodda tutish va ularni mas'uliyatli foydalanish, tartibga solish va yuzaga kelishi mumkin bo'lgan oqibatlardan xabardor qilish orqali yumshatish uchun choralar ko'rish juda muhimdir.

Zamonaviy texnologiyalar hayotimizga turli jabhalarda ko'plab afzalliklarni olib keladi. Bu yerda asosiy afzalliklardan ba'zilari:

1. Muloqot: Smartfonlar, ijtimoiy media va xabar almashish ilovalari kabi texnologiyalar biz muloqot qilishda inqilob qildi. Endi biz real vaqt rejimida butun dunyo bo'ylab odamlar bilan aloqada bo'lib, muloqotni oson va tezlashtira olamiz.

2. Axborotga kirish: Internet ma'lumotni bizning qo'limiz ostida osongina olish imkonini berdi. Biz istalgan joydan istalgan mavzu haqida bilib olishimiz, ta'lim manbalariga kirishimiz va dolzarb voqealardan xabardor bo'lishimiz mumkin.

3. Samaradorlik va mahsuldorlik: Avtomatlashtirish va raqamli vositalar turli sohalarda jarayonlarni soddalashtirib, samaradorlik va mahsuldorlikni oshirdi. Ilgari bir necha kun davom etadigan vazifalar endi bir necha soat ichida bajarilishi mumkin.

4. Ulanish: Zamonaviy texnologiyalar dunyoni bir-biriga bog'lab qo'ydi. Biz odamlar bilan global miqyosda hamkorlik qilishimiz, masofadan turib ishlashimiz va onlayn xizmatlardan foydalanishimiz, geografik to'siqlarni yo'q qilishimiz mumkin.

5. Innovatsiyalar: Texnologiyalar yangi g'oyalar va yechimlarning paydo bo'lishiga imkon berib, innovatsiyalarni rag'batlantiradi. Bu hayot sifatini yaxshilaydigan yangi mahsulotlar, xizmatlar va tarmoqlarni rivojlantirishga olib keladi.

6. Sog'liqni saqlash sohasidagi yutuqlar: Texnologiya sog'liqni saqlashni sezilarli darajada ilg'or qildi, bu diagnostika, davolash va bemorlarni parvarish qilishning yaxshilanishiga olib keldi. Tibbiy texnologiyalar son-sanoqsiz hayotni saqlab qoldi va sog'liqni saqlash sohasida mumkin bo'lgan chegaralarni kengaytirishda davom etmoqda.

7. Ekologik barqarorlik: Texnologiyalar qayta tiklanadigan energiya manbalarini faollashtirish, resurslar samaradorligini oshirish va sayyoramizga ta'sirimizni kamaytirish uchun ekologik toza yechimlarni ishlab chiqish orqali bizga ekologik muammolarni hal qilishda yordam bermoqda.

8. Qulaylik: Onlayn xaridlardan tortib aqlli uy qurilmalarigacha zamonaviy texnologiyalar hayotimizni yanada qulaylashtirdi. Endi biz odatiy vazifalarni avtomatlashtirishimiz, xizmatlarga bir necha marta bosish orqali kirishimiz va tajribalarimizni o'z afzalliklarimizga moslashtirishimiz mumkin.

Umuman olganda, zamonaviy texnologiyalar bizning yashash, ishlash va dunyo bilan o'zaro munosabatimizni o'zgartirib, jamiyatimizni shakllantirishda davom etayotgan keng ko'lamli imtiyozlarni taqdim etdi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Akhmedov, B. A., Makhkamova, M. U., Aydarov, E. B., Rizayev, O. B. (2020). Trends in the use of the pedagogical cluster to improve the quality of information technology lessons. Экономика и социум, 12(79), 802-804
2. Yu.D. Babaeva, Axborotlashtirishning psixologik oqibatlarini / "Psixologik jurnal", E 1, 1998, 88-100-betlar.
3. Zimbardo F., Leippe M. Ijtimoiy ta'sir. - Sankt-Peterburg: "Peter" nashriyoti, 2000, s
4. <https://multiurok.ru/files/internetning-salbiy-va-ijobiy-tomonlari.html>
5. O'zME. Birinchi jild. Toshkent, 2000-yil

FOYDALANILGAN SAYTLAR:

1. <https://library.ziyonet.uz>
2. <https://cyberleninka.ru>
3. <https://auth.openai.com>